Maa – ja metsätaloustuottajain Keskusliitto
MTK ry

Asiantuntijakuuleminen
103/2024

03.10.2024

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

LAUSUNTOPYYNTÖ HE 88/2024 vp hallituksen esitys eduskunnalle maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta

MTK kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä maatalousyrittäjän eläkelain muuttamiseksi, jolla säädetään Melan tehtäväksi varhaisen tuen palveluista maatalousyrittäjille. Varhaisen tuen palveluja järjestettäisiin maatalousyrittäjän eläkelain mukaan vakuutetuille maatalousyrittäjille eli maatilatalouden harjoittajille, poronhoitajille ja kalastajille.

Hallituksen esityksen mukaan tavoitteena on maatalousyrittäjien työkyvyn tukeminen, työkyvyttömyyden ennaltaehkäisy sekä maatalousyrittäjien työurien pidentäminen. Toimintamalliin sisältyvien palveluiden vakinaistamisen tavoitteet liittyvät siten eläkejärjestelmän taloudellisen kestävyyden tukemiseen. MTK katsoo, että toiminnasta tulee vakinaistamisen myötä Melalle työkyvyttömyysriskin hallinnan työväline.

Perheviljelmillä on samoja haasteita kuin muissakin pienissä perheyrityksissä, mutta myös erityispiirteitä löytyy. Etenkin maatiloilla, joissa on eläimiä, korostuu työn sitovuus. Myös kasvukauden aikana työtehtävät sitovat tekijänsä tiettyyn luonnonolosuhteiden sanelemaan aikatauluun. Maatiloilla työyhteisön koostuminen usein perheenjäsenistä voi tuoda parisuhteen tai sukupolvisuhteen haasteet tiukasti työn tekemistä kuormittavaksi tekijäksi. Tai haasteena on se, että työtä tehdään yksin. Erityispiirteen tuo myös se, että maatalousyrittäjän koti sijaitsee usein tilakeskuksen yhteydessä. Kun tilakeskus on samalla sekä koti että työpaikka, on työstä irtaantuminen ja riittävä palautuminen usein haastavaa.

Työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuus on maatalousyrittäjillä korkeampaa kuin palkansaajilla ja muilla yrittäjillä. Maatalousyrittäjien työkykyä ja resilienssiä koetellaan monin tavoin. Lista kuormitustekijöistä on pitkä ja poikkeaa monen muun työelämätoimijan työn kuormituksesta. Pelkästään työn ja yritystoiminnan tekeminen sääolosuhteiden armoilla tuo voimistuvien ilmastonmuutokseen liittyvien sään ääri-ilmiöiden lisääntyessä mittavia haasteita. Kun

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
PL 510 (Simonkatu 6) • 00101 Helsinki
Puhelin 020 4131 • Faksi 020 413 2403
Y-tunnus 0215194-5 • www.mtk.fi

Central Union of Agricultural Producers and Forest Owners (MTK)
PO Box 510 (Simonkatu 6) • FI-00101 Helsinki
Telephone +358 20 4131 • Fax +358 20 413 2403
Business code 0215194-5 • www.mtk.fi

03.10.2024

maatalouspolitiikka tehdään harmonisoidusti Euroopan unionin viitekehyksessä, tuo se valvontoineen ja ohjeineen merkittävän hallinnollisen taakan. Automaatio on keventänyt työn fyysistä kuormittavuutta, mutta samalla tuonut huomattavan lisähaasteen etenkin kotieläintiloilla, kun maatalousyrittäjän tulee olla saatavilla 24 tuntia vuorokaudessa.

MTK kannattaa toimintamallia. MTK katsoo, että hankemuotoisena kehittyneen toimintamallin ydintä on kokonaisvaltaiseen työotteeseen perustuva koulutettujen työkykyosaajien tilakohtainen toiminta. Heidän osaamiseensa kuuluu työkykyyn ja sen vahvistamiseen perustuva palvelutoiminta, perheviljelmiin yhteisönä kohdistuvien prosessien ohjausvalmiudet, maatilojen sidosryhmäverkostojen johtaminen varhaisen välittämisen mallin mukaan sekä maatalousyrittäjien verkostoitumisen ja hyvinvointiosaamisen lisääminen. Harkinnanvaraisena myönnettävällä ostopalvelusitoumuksella saadaan palveluprosessin osana riittävän varhaisessa vaiheessa mielenterveyden ammattilaisten osaaminen käyttöön.

MTK pitää laadukkaana lainvalmistelukäytäntönä sitä, että eduskunnan käsiteltävänä olevassa laissa annetun asetuksenantovaltuuksen tuleva käyttäminen tuodaan eduskunnan nähtäväksi liittämällä asetusluonnos hallituksen esitykseen. Maatalousyrittäjän eläkelaissa säädetään itse toimintamalli eli Melan järjestämät maatalousyrittäjien varhaisen tuen palvelut. Asetusluonnoksessa todetaan, että mihin mielenterveyspalveluihin ostopalvelusitoumusta voisi jatkossa käyttää.

Osana mielenterveyspalveluita tulisi MTK:n mukaan sisällyttää jatkossakin työnohjauspalvelut ostopalvelusitoumusten palveluvalikoimassa. Maatilojen pienissä työyhteisöissä korostuu sukupolvelta toiselle siirtyvät toimintamallit, joista poisoppimiseen tarvitaan ammattimaista ohjausta. Niin ikään psykososiaalisen kuormituksen hallintaan tarvitaan uusia välineitä ja työnohjaus on yksi niistä. Monilla tilakohtaista työtä tekevillä hyvinvointityöntekijöillä on työkykykoordinaattorin koulutuksen lisäksi myös työnohjaajan koulutus, mutta työnohjauksen onnistumisen kannalta olennaista on mahdollisuus valita työnohjaaja, jolloin työskentelyn pohjaksi varmistuu hyvän vuorovaikutussuhteen mahdollistava yhteys asiakkaan ja työnohjaajan välillä. Tämä kuuluu työnohjauksen etikkaan ja tämä toimintatapa on käytössä myös terapeuttisten työskentelymenetelmien osalta.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
PL 510 (Simonkatu 6) • 00101 Helsinki
Puhelin 020 4131 • Faksi 020 413 2403
Y-tunnus 0215194-5 • www.mtk.fi

Central Union of Agricultural Producers and Forest Owners (MTK)
PO Box 510 (Simonkatu 6) • FI-00101 Helsinki
Telephone +358 20 4131 • Fax +358 20 413 2403
Business code 0215194-5 • www.mtk.fi

Maa – ja metsätaloustuottajain Keskusliitto
MTK ry

Asiantuntijakuuleminen
103/2024

03.10.2024

Niin ikään taloudelliset palvelut ovat sisältyneet projektimuotoisena toimineeseen malliin; niitä on käytetty vähän, mutta tietyissä vakavien taloudellisten vaikeuksien tilanteessa ne voivat olla tarpeen.

Hallituksen esitykseen sisältyy myös henkilötietoja koskevia tietosuojasäännöksiä ja -valtuutuksia. Maatiloilla tehtävä hyvinvointityöntekijöiden työ perustuu luottamukseen ja MTK pitää tärkeänä, että tätä luottamuksen suojaa vahvistetaan tarvittaessa lainsäädännöllä ja tämä sääntelyn tarve on tarpeen harkita.

MTK toteaa, että vuonna 2023 hankkeesta toteutetun vaikuttavuustutkimuksen mukaan maatalousyrittäjiltä kiitosta saa mallin kokonaisvaltainen työote. Maatalousyrittäjien kokemukset toiminnan työkykyä ja hyvinvointia parantavista vaikutuksista ovat myös merkittäviä. Tärkeää toiminnan tuloksellisuudelle ovat maatalouden ja maatilayrittämisen toimintaympäristön tuntevat työntekijät, joilla on riittävä osaaminen kokonaiskuvan ja tilannearvion tekemiseen sekä tarvittavien työkykytoimien hakemiseen. Varhaisen tuen palveluiden tarvetta korostaa se, että ennen projektin palveluiden käyttöä maatalousyrittäjät kokivat työkykynsä ja hyvinvointinsa merkittävän alhaiseksi.

MTK pitää välttämättömänä ruuantuottajien riittävän toiminta- ja työkyvyn turvaamiseksi nyt eduskunnan käsiteltävänä olevan pitkäkestoisesti projektimuotoisena kehitetyn ja käytännössä vaikuttavuutensa ja toimivuutensa osoittaneen työhyvinvointipalvelun vakinaistamista. Kotimainen perheviljelmiin pohjautuva ruuantuotanto on oleellinen osa huoltovarmuutta. Tärkeässä osassa tässä ovat toiminta- ja työkykyiset maatalousyrittäjät, jotka ruuan tuottavat.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Helsingissä 03.10.2024

Maire Lumiaho
Asiantuntija